

RAVNEDALEN LIVE 2022

RAPPORT BÆREKRAFT

23. SEPTEMBER 2022

MIRA SVARTNES THORSEN, FESTIVALSJEF/BÆREKRAFTS- OG UTVIKLINGSLEDER OG JAN URKE, MILJØANSVARLIG

Hovedmål: Avfallsfri, plastfri og helelektrisk innen 2023

1. BÆREKRAFTSTRATEGI
2. LEVERANDØRKRAV
3. KILDESORTERINGSINSTRUKS
4. DELMÅL FOR 2022
5. RUTINE FOR INNKJØP
6. RAPPORT FRA NORCE
7. UTVIKLING AV BÆREKRAFTPROSJEKTER
8. FORSKNINGSPROSJEKT - NORCE
9. MILJØSERTIFISERING
10. ARENA FOR BÆRERAFT
11. RYDDEAKSJON
12. MILJØSTASJONER
13. PANTEORDNING

* BÆREKRAFTSTRATEGI

Bærekraftstrategien er resultat av bedriftens kompetanseheving og behov for styringsdokumenter på bærekraft. Den er gjort kjent for alle ansatte og følges slavisk. Den er ambisiøs, tydelig og et verdifullt verktøy internt. Inn mot 2023 skal den også benyttes i utadrettet kommunikasjon og i samarbeid med andre.

Fra sammendraget:

«Dirty Old Town tar de globale endringene på alvor og gjennomfører en grønn omstilling av drift og forretningsmodell. Arbeidet er startet og evalueres kontinuerlig. Samarbeid er key og innovasjonsledelse kritisk. Det er satt tydelige mål på kort og lang sikt, som skal følges opp av ledelsen og styret. Selskapet har tatt substansielle grep, men kan videreutvikle disse.»

Mål for femårsperioden 2020-2025.

Dirty Old Town skal bli en ledende entreprenør innen kultur og bærekraftig utvikling.

Selskapet jobber aktivt med å utvikle nye forretningsområder, knytte til seg kompetanse og utvide prosjektporteføljen. Det er solid forankring i ledelsen på å ta en slik posisjon og vilje til å bruke ressurser på det.

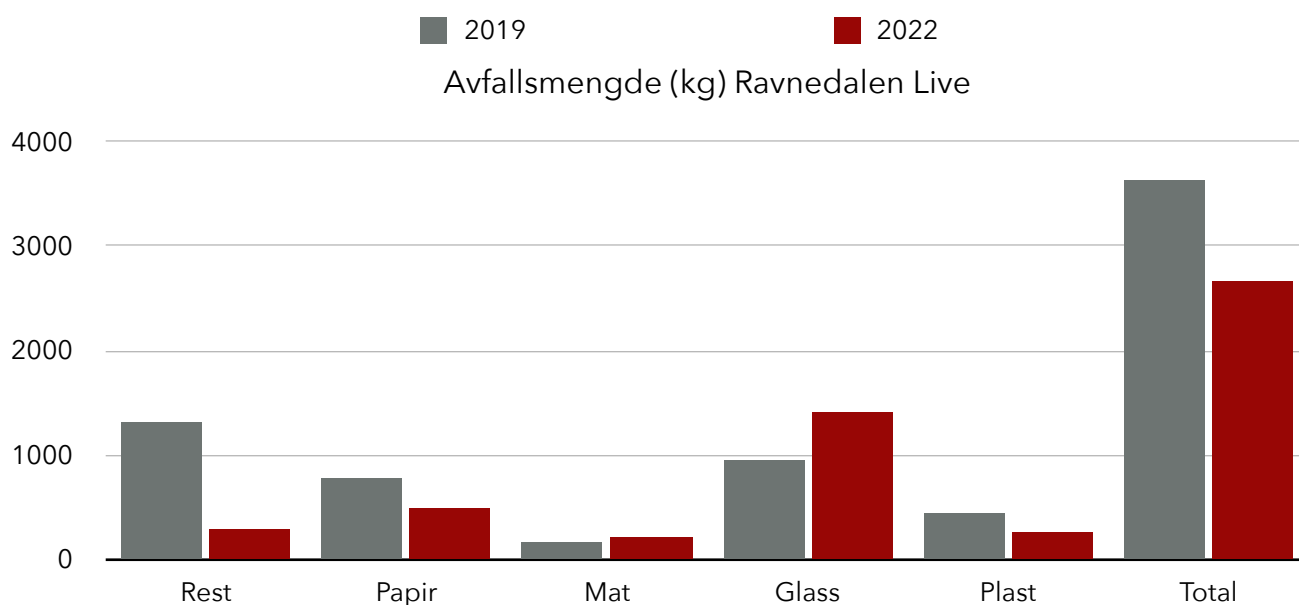

* LEVERANDØRKRAV

Selskapets leverandørkrav stiller strenge krav til hvilke varer som skal kjøpes inn, hva slags emballasje som kan brukes og oppfordrer til lavest mulig ressursbruk.

Leverandørkravene gjennomgås årlig og oppdateres iht mål om ressursbruk, utslipp og bærekraft. Selv om vi krever mye av leverandører våre, jobber vi også for å støtte dem i å ta bærekraftige valg.

* DELMÅL OG RESULTAT FOR 2022

Overordnet er målet å bli 100% basert på ombruk, gjenbruk og delingsløsninger. Før årets festival satte selskapet følgende delmål: å kutte med 40% i alt avfall - og 70% i restavfall. (måltall i parentes under)

Her er tallene fra 2019 med mål for 2022 (-):

DOT AS RL 19 Restavfall 1320 (396)
 DOT AS RL 19 Bølgepapp 780 (468)
 DOT AS RL 19 Blandet glass 940 (564)

DOT AS RL 19 Blandet plast 440 (264)

DOT AS RL 19 Matavfall 100 (60)

DOT AS RL 19 Plastfolie 10 (6)

Dette gjør vi ved å:

- Produsere mindre avfall (reduce)
- Gjenbruke mer (reuse)
- Sortere mer (recycle)

* **RUTINE FOR INNKJØP**

Alle innkjøp samordnes og koordineres i henhold til skriftlig rutine. Vi vurderer hvordan vi kan hindre svinn, senke forbruk, transport og avfall fortløpende. Selskapet foretrekker

miljøsertifiserte leverandører og samarbeidspartnere og prioriterer aktører med et bevisst forhold til klima, miljø og helhetlig praksis for å nå bærekraftmålene. Holdbarhet, design, energibehov og andre egenskaper for å oppnå sirkularitet vurderes ved anskaffelser. Det jobbes også med å minimere emballasje.

* **RAPPORT FRA NORCE**

Januar 2020 organiserte DOT (Ravnedalen Live) et nettverksmøte med påfølgende rapport «Mot en bærekraftig opplevelsesindustri på Sørlandet».

Konkluderende anbefalinger for videre satsingsområder:

1. Opprette et team/innsatsgruppe som kan knytte til seg relevante aktører i offentlig, privat og frivillig sektor. Gruppen oppfordres spesielt til å kartlegge interesse og mulighet for en felles grønn utstyrspark for arrangementer og festivaler i Agder, og sondere mulighetene for å etablere/utvikle et selskap/bedrift/bedriftsnettverk med muligheter for inkluderende arbeidsplasser. (Dette jobber vi med kontinuerlig)
2. Etablere en samarbeidsarena med jevnlig samlinger for samarbeidsdrevet innovasjon for opplevelsesindustrien med leverandører, samarbeidspartnere og stakeholders med klar handlingsvilje og felles målsetning. Forutsetning at man har ønske om å inngå i et symbiotisk forhold, der alle er likestilte og at det er forståelse for hverandres drift og bunnlinje. Det er flere aktører på feltet som allerede har utarbeidet guider og sertifiseringsordninger for grønne festivaler o.l. (Dette har vi gjort med Arena For Bærekraft)
3. Knytte til seg forskere eller konsulenter som kan utføre:
Mulighetskartlegging av alternative produkter som kan erstatte engangsplast spesielt og redusere avfall generelt. Kartleggingen må innhente data om nåværende avfallsmengde og håndtering, samt innhente livssyklusanalyse av alternative og tilgjengelige produkter. Om en livssyklusanalyse viser at PLA kommer fra en etisk og biologisk bærekraftig produksjon, og man kan sikre kompostering av materialet, er dette på nåværende tidspunkt et aktuelt alternativ. Det oppfordres likevel til å utforske andre materialer, som norsk tre eller bambus, forutsatt tilsvarende livssyklusanalyser. Mulighetskartlegging av kilder til renere energi, herunder innhenter data om energibruk og karbonavtrykk fra dagens festival/

arrangementsløsninger, samt kartlegging og mulighetsrom for nye energikilder, samt kartlegging av relevante aktører. (Vi er i gang med et forskningsprosjekt med Norge)

4. Arrangere en ny workshop med flere/bredere invitasjonsliste men med konkrete problem- og løsningsgrupper. Invitere aktører med beslutningsmyndighet. Heve perspektivet ut over regionen, og nasjonalt. Inspirasjon kan hentes fra initiativer som «bærekraftsfestivalen» arrangert av Hurdal kommune, med intensjon å skape en arena for kommuner, politikere, næringsliv, forskningsmiljø og lokalbefolkning. (Dette jobber vi med fortløpende)

* **UTVIKLING AV BÆREKRAFTPROSJEKTER**

- Sirkulært dekorprosjekt på festival (Veronica Rath, Mike Troxel, Irene Bakkevold m fl.) = mindre avfall
- Sirkulært matprosjekt på festival (Hege Vevle og Helge Pettersen, Mykland Gård) = lokal verdiskaping
- Helelektrifisering (Tratec) = null dieselaggregat
- Bestemødre backstage (Kari Elise Log og Liv Usken) = null i matsvinn backstage.

* **FORSKNINGSPROSJEKT - NORCE**

Festivaler er en av de raskest voksende formene for opplevelsesindustri, og har positive sosiale og økonomiske virkninger i lokalsamfunnet. Imidlertid har også festivaler betydelige negative miljømessige virkninger relatert til aktiviteter som transport, energibruk, forbruk, avfall, og forsøpling (Raj & Musgrave, 2010; Getz, 2008). Dette involverer i mange tilfeller omfattende plastforsøpling.

Det siste tiåret har det vært større oppmerksomhet rundt bærekraft i opplevelsesindustrien generelt, det har blitt utviklet en ISO-standard for bærekraftige arrangementer, Arena for Bærekraft har bidratt til et Grønt veikart for kulturlivet, og nye løsninger for nedbrytbare og resirkulerbare plastglass har blitt utviklet og gjort tilgjengelig fra leverandører (Vercalsteren et al., 2010). Festivaler som Stokkøyafestivalen i Trøndelag og Ravnedaalen Live i Agder har tatt mål av seg å bli så plastfrie som mulig; NORSUS (2021) har med midler fra HMF undersøkt miljøpåvirkningen av ulike løsninger

for drikkeservering ved Øyafestivalen; og Sommerfesten på Giske har med midler fra HMF innført betaling av inngangsbilletten med plastsøppel, noe som resulterte i 3,5 tonn innsamlet plast fra 1000 ryddere.

På internasjonalt nivå har den franske paraplyorganisasjonen for festivaler og spillesteder Fedelima utformet en handlingsplan som blant annet involverer tiltak for å redusere bruk av plastflasker; European Jazz Network har etablert ordningen Green Pilot Tours for å stimulere medlemmer til å arrangere grønnere konserter og redusere plastforbruk; og paraplyorganisasjonen Live DMA som har medlemmer fra mange av disse organisasjonene, har opprettet en Task Force on Ecology som blant annet involverer redusert plastbruk.

På tross av disse initiativene er det likevel slik at det i praksis er de individuelle festivalene som over tid har måttet dra lasset for å forsøke å finne fragmenterte løsninger på plastutfordringene ved å teste ut nye plastreduserende tiltak og engasjere festivalpublikum på ulike måter i utfordringsbildet (Gallagher & Pike, 2011). Blant annet har det blitt tatt i bruk panteordninger og oppsamlingsystemer for å involvere festivalpublikum i løsningen på utfordringen. Men forskning har vist at oppsamlingsystemer for plast på festivalene først er mest effektive når de også involverer innsamlingsystemer (NORSUS, 2021). Dette fordrer tilgang til frivillig ryddehjelp både under og etter festivalene. Samtidig kan alternative løsninger medføre betydelige merkostnader for festivalene. Tiltakene må derfor ha både økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft for at de skal være realistiske. Dertil gir størrelsesmessige og geografiske aspekter ved de ulike festivalene ulike forutsetninger for arbeidet.

Hovedmålet med dette aksjonsforskningsprosjektet er på denne bakgrunnen å redusere plastforsøpling og plastsvinn ved festivaler med 90 prosent.

Delmål i prosjektet er:

- 1) Systematisk undersøke erfaringer med plastreduserende tiltak ved deltakende festivaler
- 2) Analysere samskapingen mellom involverte aktører (festivaler, paraplyorganisasjoner, frivillige, leverandører, publikum) i tiltakene.
- 3) Analysere tiltakenes miljømessige, økonomiske, og sosiale bærekraft

- 4) Sammenfatte best practice tiltak og gjennomføre workshops med deltakende festivaler/ nettverk for å vurdere behov for ytterligere tiltak

Metode

Det er allerede etablert samarbeid med en rekke festivaler og paraplyorganisasjoner i både Norge og Europa gjennom organisasjonen Dirty Old Town og det europeiske nettverket Live DMA sin Task Force on Ecology, med midler fra Forskningsmobilisering Agder. Det vil også etableres samarbeid med ytterligere norske festivaler som Stokkøyafestivalen, Canal Street, Spornesfestivalen, Øyafestivalen og andre. Metodologien for fase 1 av prosjektet vil være basert på en følgeforskningsmetodikk der det gjennomføres kvalitative intervjuer, fokusgrupper, og etnografiske observasjoner blant festivalledelse og stab, frivillige, publikum og leverandører, samt workshops fasilitert gjennom Live DMA nettverket i 2023-2024.

Formålet med disse vil være å involvere stakeholders i analyser av funn og best practice, samt vurderinger av behov for og planer for gjennomføring av ytterligere tiltak. Undersøkelsen vil være lagt opp slik at en fase 2 av prosjektet har fokus på uttesting av forslag til nye tiltak. Resultatene vil sammenfattes i en engelsk rapport som gir overføringsverdi av resultatene. Live DMA nettverket vil kunne bidra til å kommunisere resultatene til en bred masse av europeiske festivaler.

Miljøpotensial

Prosjektet vil ha en betydelig miljøeffekt ved å redusere plastforsøpling ved festivaler i en europeisk målestokk. Erfaringer fra norske festivaler (Stokkøya og Ravnedaalen Live) er mellom 70-80 prosent reduksjon i plastavfall ved omfattende tiltakspakker. Målsettingen er tilsvarende eller økt reduksjon i plastavfall opp til 90 prosent ved en enda mer systematisk tiltakspakke også ved andre festivaler. Dette omfatter i første omgang deltakende festivaler i prosjektet, men det vil utarbeides en kommunikasjonsplan for å sikre overføringsverdi til andre festivaler.

*** MILJØSERTIFISERING**

Selskapet har arbeidet med sertifisering siden 2019, ble formelt sertifisert i 2021 og mottok plakett i 2022. Sertifisert gjennom Miljøfyrtårn.

* ARENA FOR BÆREKRAFT

I 2020 startet Dirty Old Town nettverket Arena for Bærekraft - med god støtte fra Kulturrådet. Arena for Bærekraft er en motor for bærekraftig omstilling. Det er på grunn av samarbeid og kunnskapen fra nettverket, at festivalen har klart å komme så langt.

I nettverket er hele verdikjeden som er involvert i opplevelser og reiseliv. Gode mennesker fra Franzefoss, Sørnorsk kompetansesenter for musikk (SØRF), Dyreparken, Hansa Borg Bryggerier AS, Avfall Sør, UiA, Næringsforeningen, Cultiva, Palmesus, NAV Kristiansand, Kristiansand Kommune, Innovasjon Norge og Norce. Hvis vi virkelig skal endre oss som samfunn, må vi se på hva vi kan gjøre i hele verdikjeder.

Etter Ravnedalen Live 2019 ble det klart at festivalen måtte løse sine bærekraftutfordringer sammen med sine partnere. Arena For Bærekraft som arena har holdt jevnlig samlinger for samarbeidsdrevet innovasjon i opplevelsesindustrien med leverandører, samarbeidspartnere og stakeholders med klar handlingsvilje og felles målsetning.

Det regionale nettverket har samlet en aktører innenfor kultur- og opplevelsesindustrien, samt aktører som indirekte kobles til denne industriens mest sentrale verdikjeder. Der løftes konkrete grønne løsninger knyttet til plast, elektrifisering, transport og avfall. For å raskere utløse flere og mer helhetlige investeringer i grønne, bærekraftige løsninger, så trengs det en større satsing og ikke minst nye forpliktende samarbeid. I en helhetlig grønn omstilling må man utvikle grønne enkeltprodukter og -løsninger, bygge nye forretningsmodeller og koblinger mellom ulike verdikjeder for å danne sirkulære kretsløp.

Det har resultert i følgende for festivalen Ravnedalen Live:

- Infinitumglass som resirkuleres
- pantestasjon
- betjente miljøstasjoner
- informasjon om sortering fra scenen

- plastglassavgift
- crew med egne, gjenbrukbare vannflasker
- strenge leverandørkrav
- sirkulært matprosjekt med mat laget fra bunnen basert på lokalproduserte råvarer
- oppfordringer om å drikke av boks og flaske
- team som finsorterte avfallet
- benyttet lån og leie av utstyr
- koordinerte innkjøp
- elektrifiserte 95% av egen drift
- arrangerte ryddeaksjon i nabolaget (Grim, Ravnedalen, Baneheia)
- forskningsprosjekt nasjonalt/internasjonalt om bærekraftige opplevelser
- økte antall lønnede på festival
- skrev bærekraftstrategi
- var sertifisert som Miljøfyrtårn
- nesten all infrastruktur var gjenbruk
- dekor var nesten utelukkende basert på gjenbruk og er trygt på lager til neste år
- gjorde grønne sponsoravtaler

Formålet er å skape lønnsomme løsninger på bransjens mange bærekraftsutfordringer ved å samle aktører og leverandører fra hele verdikjeden til dialog. Dirty Old Towns

arrangementer i Kristiansand er en showcase for slike løsninger, gjennom flere høringsrunder har vi også deltatt aktivt i arbeidet med å utforme ny kulturstrategi for Kristiansand Kommune, Grønt Veikart nasjonalt og sitter nå i en felleseuropeisk gruppe (DMA Live Task Force) som skal lage et forslag til europeisk miljøpolitikk for feltet. Arena / Dirty har gjennomført et forprosjekt med Norce og skal i gang med hovedprosjektet nå. I tillegg er nettverket med i Bærekraftløftet.

Det vi gjør med Dirty Old Town og Arena for Bærekraft har - sammen med mange andre utmerkede initiativ - innvirkning på feltet og bidrar til å oppfylle Parisavtalen og FNs bærekraftmål. Vi bruker kultur å vise hvordan publikum, leverandører og artister kan gjøre en forskjell å endre hverdagsrutiner og save the planet! <3

Tusen takk for oppmerksomheten. Med vennlig hilsen Dirty Old Town.